

**ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)
της 3ης Μαρτίου 1994 ***

Στην υπόθεση C-316/93,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Tribunal de Commerce de Huy (Βέλγιο) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Nicole Vaneetveld

και

SA Le Foyer

και

SA Le Foyer

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

και

Fédération des mutualités socialistes et syndicales de la province de Liège (FMSS),

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία της δεύτερης οδηγίας 84/5/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 30ής Δεκεμβρίου 1983, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών των σχετικών με την ασφάλιση της αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων (ΕΕ 1984, L 8, σ. 17),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους G. F. Mancini, πρόεδρο τμήματος, F. A. Schockweiler (εισηγητή) και J. L. Murray, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: F. G. Jacobs
γραμματέας: L. Hewlett, υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— για τη N. Vaneetveld ο J.-L. Dessy, δικηγόρος Huy,

— για την Le Foyer SA οι L. Simont, δικηγόρος Βρυξελλών, και O. W. Brouwer, δικηγόρος Άμστερνταμ,

- για τη Γαλλική Κυβέρνηση ο H. Renie, πρώτος αναπληρωτής γραμματέας του Υπουργείου Εξωτερικών, και η C. de Salins, σύμβουλος του ιδίου Υπουργείου,
- για την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ο T. Cusack, νομικός σύμβουλος,

έχοντας υπόψη την έκθεση του εισηγητή δικαστή,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 27ης Ιανουαρίου 1994,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- ¹ Με απόφαση της 9ης Ιουνίου 1993, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 16 Ιουνίου 1993, το Tribunal de Commerce de Huy υπέβαλε στο Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, τρία προδικαστικά ερωτήματα επί της ερμηνείας της δεύτερης οδηγίας 84/5/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 30ής Δεκεμβρίου 1983, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών των σχετικών με την ασφάλιση της αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων (ΕΕ 1984, L 8, σ. 17, στο εξής: δεύτερη οδηγία).

- 2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της N. Vaneetveld και της ασφαλιστικής εταιρίας Le Foyer SA (στο εξής: Le Foyer), σχετικής με την αποκατάσταση των ζημιών που υπέστη η πρώτη εξαιτίας τροχαίου δυστυχήματος που συνέβη στις 2 Μαΐου 1988.
- 3 Από τον φάκελο που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο και τις παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου προκύπτει ότι ο υπαίτιος του δυστυχήματος Dubois είναι ο εν διαστάσει σύζυγος της N. Vaneetveld και ότι είναι ασφαλισμένος στην ασφαλιστική εταιρία Le Foyer.
- 4 Ο βελγικός νόμος της 1ης Ιουλίου 1956, περί υποχρεωτικής ασφαλίσεως της αστικής ευθύνης εξ αυτοκινήτων οχημάτων (*Moniteur belge* της 15. 7. 1956, σ. 4714), επιτρέπει, στο άρθρο 4, τον αποκλεισμό του συζύγου του ασφαλισμένου από την ασφάλιση.
- 5 Η σύμβαση ασφαλίσεως που υπέγραψαν ο Dubois και η Le Foyer δεν κάλυπτε τον σύζυγο του ασφαλισμένου.
- 6 Όταν η Le Foyer έμαθε ότι η N. Vaneetveld δεν ήταν διαζευγμένη, αλλ' απλώς εν διαστάσει με τον ασφαλισμένο, αρνήθηκε να καταβάλει οποιαδήποτε αποζημίωση στο θύμα.
- 7 Η N. Vaneetveld ενήγαγε τότε τη Le Foyer ενώπιον του Tribunal de Commerce de Huy, ζητώντας αποζημίωση για κάθε ζημία που υπέστη. Η ασφαλιστική εταιρία ενήγαγε με τη σειρά της τη Fédération des mutualités socialistes et

syndicales de la province de Liège ενώπιον του ιδίου δικαστηρίου, ζητώντας να της επιστραφούν τα ποσά που είχε ήδη καταβάλει στην Ομοσπονδία αυτή προς κάλυψη των ιατρικών εξόδων της N. Vanectveld τα οποία είχε αναλάβει η τελευταία.

- 8 Η δεύτερη οδηγία ορίζει, στο άρθρο της 3, το πεδίο προσωπικής εφαρμογής της ασφαλίσεως ως εξής:

«Τα μέλη της οικογενείας του ασφαλισμένου, του οδηγού ή κάθε άλλου προσώπου το οποίο φέρει σε περίπτωση ατυχήματος την αστική ευθύνη η οποία καλύπτεται από την ασφάλιση του άρθρου 1, παράγραφος 1, δεν μπορούν να αποκλειστούν, λόγω του δεσμού συγγενείας, από το δικαίωμα ασφαλίσεως για τις σωματικές βλάβες τους.»

- 9 Η δεύτερη οδηγία μεταφέρθηκε στο βελγικό δίκαιο με τον νόμο της 21ης Νοεμβρίου 1989 περί υποχρεωτικής ασφαλίσεως της αστικής ευθύνης εξ αυτοκινήτων οχημάτων (*Moniteur belge* της 8. 12. 1989, σ. 20122). Το άρθρο 4, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, του νόμου απαγορεύει τον αποκλεισμό του συζύγου του ασφαλισμένου από το δικαίωμα προς αποζημίωση για σωματικές βλάβες. Σύμφωνα με το άρθρο 30 του νόμου, η έναρξη της ισχύος του «έχει ως αποτέλεσμα την τροποποίηση, μέσα στα όρια που καθορίζονται από τις διατάξεις του, των υποχρεώσεων των ασφαλιστών οι οποίες απορρέουν από τους γενικούς όρους και από τις εν ισχύ συμβάσεις».

- 10 Δυνάμει βασιλικού διατάγματος της 13ης Φεβρουαρίου 1991 (*Moniteur belge* της 6. 4. 1991, σ. 7257), οι διατάξεις του νόμου της 21ης Νοεμβρίου 1989 εφαρμόζονται, από τις 6 Μαΐου 1991, επί του συνόλου των εν ισχύ ασφαλιστικών συμβάσεων αστικής ευθύνης εξ αυτοκινήτων οχημάτων.

- 11 Το Tribunal de Commerce de Huy, θεωρώντας ότι οι δύο υποθέσεις, τις οποίες αποφάσισε να συνεκδικάσει, έθεταν πρόβλημα ερμηνείας

της δεύτερης οδηγίας, υπέβαλε προς το Δικαστήριο τα ακόλουθα ερωτήματα:

- «1) Έχουν απευθείας εφαρμογή στην εσωτερική βελγική έννομη τάξη οι διατάξεις του άρθρου 5 της δεύτερης οδηγίας 84/5/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 30ής Δεκεμβρίου 1983, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών των σχετικών με την ασφάλιση της αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων;
- 2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, γεννούν οι διατάξεις αυτές προσωπικά δικαιώματα υπέρ των ιδιωτών, τα οποία τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να προστατεύουν;
- 3) Ειδικότερα, γεννώνται τα δικαιώματα αυτά από την ημερομηνία ενάρξεως ισχύος της οδηγίας ή από τις 31 Δεκεμβρίου 1987, ήτοι μετά τη λήξη της προθεσμίας που τάχθηκε στα κράτη μέλη προς τροποποίηση των εθνικών διατάξεών τους, ή ακόμα από τις 31 Δεκεμβρίου 1988, δυνάμει της παραγράφου 2 του άρθρου 5 της εν λόγω οδηγίας;»

- 12 Θα πρέπει εκ προοιμίου να εξεταστεί αν το Δικαστήριο πρέπει να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα ή αν αυτά πρέπει, όπως παρατήρησε η Γαλλική Κυβέρνηση, να κριθούν απαράδεκτα, με την αιτιολογία ότι το αιτούν δικαστήριο δεν παρέσχε στο Δικαστήριο διευκρινίσεις για το νομικό και πραγματικό πλαίσιο των ερωτημάτων.
- 13 Είναι αληθές ότι το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η ανάγκη παροχής μιας ερμηνείας του κοινοτικού δικαίου που να είναι χρήσιμη στο εθνικό δικαστήριο επιβάλλει στο δικαστήριο αυτό να ορίζει το πραγματικό και νομικό πλαίσιο των ερωτημάτων που υποβάλλει ή τουλάχιστον να εξηγεί τις πραγματικές περιστάσεις στις οποίες βασίζονται (βλ. απόφαση της 16ης Ιουλίου 1992, C-83/91, Meilicke, Συλλογή 1992, σ. I-4871. απόφαση της 26ης Ιανουαρίου 1993, C-320/90 έως C-322/90, Telemarsicabruzzo κ.λπ., Συλλογή 1993, σ. I-393. Διάταξη της 19ης Μαρτίου 1993, C-157/92, Banchemo, Συλλογή 1993, σ. I-1085. Διάταξη της 26ης Απριλίου 1993, C-386/92, Monin Automobiles, Συλλογή 1993, σ. I-2049). Εξίσου αληθεύει όμως ότι η απαίτηση αυτή είναι λιγότερο επιτακτική σε περίπτωση κατά την οποία τα ερωτήματα αφορούν συγκεκριμένα τεχνικά σημεία και επιτρέπουν στο Δικαστήριο να δώσει μια χρήσιμη απάντηση, έστω και αν το εθνικό δικαστήριο δεν έχει

προβεί σε εξαντλητική περιγραφή της καταστάσεως από νομική και πραγματική άποψη.

- 14 Συναφώς, πρέπει να σημειωθεί ότι ο φάκελος που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο και οι έγγραφες παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου από τους διαδίκους της κυρίας δίκης παρέχουν στο Δικαστήριο επαρκή πληροφοριακά στοιχεία που του επιτρέπουν να ερμηνεύσει τους κανόνες του κοινοτικού δικαίου που σχετίζονται με την υπόθεση που αποτελεί το αντικείμενο της κυρίας δίκης (βλ. την προαναφερθείσα υπόθεση Telemarsicabruzzo).
- 15 Με τα ερωτήματά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να αποφανθεί επί του αν και από ποιο χρονικό σημείο η δεύτερη οδηγία, στον βαθμό που απαγορεύει τον αποκλεισμό του συζύγου του ασφαλισμένου από την υποχρεωτική ασφάλιση, στην περίπτωση σωματικών βλαβών, γεννά υπέρ ιδιωτών δικαιώματα που τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να προστατεύουν.
- 16 Πρέπει πρώτον να υπενθυμιστεί ότι οι ιδιώτες δεν μπορούν να επικαλεστούν μια οδηγία ενώπιον εθνικού δικαστηρίου, παρά μόνο μετά τη λήξη της προθεσμίας που τίθεται για τη μεταφορά της στο εθνικό δίκαιο.
- 17 Συναφώς, πρέπει να παρατηρηθεί ότι το άρθρο 5 της δεύτερης οδηγίας προβλέπει ότι
 - «1. Τα κράτη μέλη τροποποιούν τις εθνικές τους διατάξεις για να συμμορφωθούν προς την παρούσα οδηγία το αργότερο στις 31 Δεκεμβρίου 1987. Ενημερώνουν περί τούτου αμέσως την Επιτροπή.
 2. Οι διατάξεις που τροποποιούνται κατ' αυτό τον τρόπο εφαρμόζονται το αργότερο στις 31 Δεκεμβρίου 1988.

(...)

- 18 Από τη διατύπωση του άρθρου αυτού προκύπτει ότι, έστω και αν τα κράτη μέλη υποχρεούνταν να τροποποιήσουν τις εθνικές τους νομοθεσίες το αργότερο μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1987, δεν ήταν υποχρεωμένα να εφαρμόσουν τις νέες διατάξεις παρά μόνο προς ασφαλιστική κάλυψη των δυστυχημάτων που θα συνέβαιναν από τις 31 Δεκεμβρίου 1988 και εφεξής.
- 19 Στο τρίτο συνεπώς ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η δεύτερη οδηγία πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι προ της 31ης Δεκεμβρίου 1988, ημερομηνίας που αναφέρεται στο άρθρο 5, παράγραφος 2, οι διατάξεις της οδηγίας αυτής δεν μπορούσαν να γεννήσουν υπέρ ιδιωτών δικαιώματα που τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να προστατεύουν.
- 20 Ενόψει της απαντήσεως αυτής, παρέλκει η εξέταση των δύο πρώτων προδικαστικών ερωτημάτων που αφορούν το αν η δεύτερη οδηγία παρείχε όντως σε ιδιώτες δικαιώματα που τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να προστατεύουν.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 21 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε η Γαλλική Κυβέρνηση και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, οι οποίες κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε με απόφαση της 9ης Ιουνίου 1993, το Tribunal de Commerce de Huy (Βέλγιο), αποφαίνεται:

Η δεύτερη οδηγία 84/5/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 30ής Δεκεμβρίου 1983, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών των σχετικών με την ασφάλιση της αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι προ της 31ης Δεκεμβρίου 1988, ημερομηνίας που αναφέρεται στο άρθρο 5, παράγραφος 2, οι διατάξεις της οδηγίας αυτής δεν μπορούσαν να γεννήσουν υπέρ ιδιωτών δικαιώματα που τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να προστατεύουν.

Mancini

Schockweiler

Murray

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 3 Μαρτίου 1994.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος του δευτέρου τμήματος

R. Grass

G. F. Mancini